

Eurooppalaiset yliopistoverkostot tarjoavat uusia mahdollisuuksia kirjastojen kehittämiseen

Eurooppalainen yhteistyö yliopistojen ja kirjastojen välillä kehitty nopeasti. Komission tavoitteena on rakentaa alhaalta ylöspäin suuntautuvia yliopistoverkostoja, jotka lisäävät innovaatioita ja rajat ylittävää yhteistyötä. Itä-Suomen yliopiston (UEF) kirjasto lähti mukaan yliopistoliittouma YUFEn yhteistyöhön rakentamalla avoimen tieteen verkkokurssin eurooppalaiselle virtuaalikampukselle. UEF:n kokemukset olivat positiivisia: Pioneereille on saatavilla hyvin rahoitusta hanke- ja kehittämistoimintaan ja kirjastojen kannattaakin olla aktiivisia integroitumisessa eurooppalaisiin käytänteisiin.

Eurooppalaisella korkeakoulujen yhteistyöllä on pitkät perinteet. EU:n myötä yhteistyö on tiivistynyt. Vuonna 1999 aloitettu Bolognan prosessi käynnisti valmistelun, jolla pyrittiin harmonisoimaan korkeakoulujen tutkintorakenteet. Vuonna 2010 otettiin seuraava askel korkeakoulujen yhteistyössä, kun perustettiin Eurooppalainen korkeakoulualue (EHEA). Tutkimuksessa vastaava rakenne on Eurooppalainen tutkimusalue (ERA). Komission päämääränä on, että vuoteen 2025 mennessä rajat eivät olisi enää esteinä opiskelulle toisessa jäsenmaassa.

Komissio työskentelee parhailaan yhdessä jäsenvaltioiden ja niiden korkeakoulutoimijoiden kanssa Eurooppa-yliopistojen kehittämiseksi. Tavoitteena on, että Eurooppa-yliopistot muodostaisivat alhaalta ylöspäin suuntautuvia yliopistoverkostoja. Verkostojen tarkoituksena on tehostaa rajat ylittävää yhteistyötä. Samalla ne edistävät laadukkaiden innovaatioiden

syntyä, lisäävät opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuutta sekä tukisivat eurooppalaisten kielten oppimista.

Suomalaiset korkeakoulut ja niiden kirjastot ovat toimineet erilaisissa verkostoissa myös Euroopassa, tärkeimpänä kattojärjestönä LIBER, eurooppalaisten tutkimuskirjastojen järjestö. EU:n myötä myös kirjastojen välinen yhteistyö on lisääntynyt ja siinä on auttanut korkeakoulujen henkilöstön liikkuvuutta tukeneet rahoitukset. Nyt alkaa aktivoitua edellä mainittujen yliopistoverkostojen luominen.

Itä-Suomen yliopisto mukana YUFEssa

Young Universities for the Future of Europe (YUFE, <https://yufe.eu/>) on yksi 41 eurooppalaisesta yliopistoliittoumasta, joille Euroopan komissio on myöntänyt rahoitusta Eurooppa-yliopistomallin kehittämiseen ja toteuttamiseen. Eurooppa-yliopistoaloite on yksi lippulaivahankkeista eurooppa-

YUFE Open Programme -opintojen pääasiallinen opetuskieli on englanti. Lukuvuonna 2021–2022 YUFEN yli 400 yliopistokurssista yli 65 kurssin opetuskieli on kuitenkin muu kuin englanti. Lisäksi YUFE tarjoaa yli 60 kielikurssia.

YUFE-yliopistojen henkilöstölle YUFEN tavoitteena on luoda mahdollisuuksia oppimiseen, matkustamiseen, työskentelyyn ja urakehitykseen, mm. tarjoamalla kielikursseja, hen-

liopiston kirjaston koordinoimana. Kirjastotyöryhmä selvittää YUFEN opiskelijoille ja henkilökunnalle tarjottavia kirjastopalveluita ja kirjastojen välistä yhteistyömahdollisuuksia. Monet YUFE-yliopistoliittoumalle keskeiset kirjastopalvelut ovat jo olemassa olevia, perinteisiä kirjastopalveluja:

- pääsy kunkin yliopiston kirjastoluetteloon vapaasti verkossa
- kaukopalvelu
- e-aineistojen käyttömahdollisuus (yliopiston paikalliskäyttäjänä tai opiskelija/henkilökuntastatuksen perusteella)
- yliopistojen julkaisuarkistojen hyödyntäminen
- yliopiston arkisto- ja kulttuuriperintökokoelmien saatavuus
- scan-on-demand-palvelu esim. yliopiston arkistokokoelmien aineistoista.

Erityisen kiinnostava on Antwerpenin yliopiston kirjaston esittämä agenda YUFE-kirjastojen välisestä koulutusyhteistyöstä. Koulutusyhteistyömahdollisuuksia olisivat kirjastojen väliset henkilökuntavaihdot, kirjastojen tuottamien informaatio- ja medialukutaidon verkkokurssien vaihtaminen ja kirjastojen henkilöstön kouluttamisen parhaiden käytäntöjen jakaminen.

Parhaiden käytäntöjen jakaminen on tärkeää siksi, että vaikka monissa maissa kirjastokoulutusta annetaan yliopistoissa kandidaatti-, maisteri- ja tohtoritutkinnonkin tasolla, niin esimerkiksi Alankomaissa ja Belgian Flanderissa kirjastoalan koulutusta ei enää

kilöstökoulutuksia, henkilöstö- ja opettajavaihtoja, työn havainnointia, harjoitteluja, mentorointia, tutkimusprojekteja ja tieteellistä yhteistyötä joko fyysisinä tai virtuaalisina vierailuina kaikissa YUFE-yliopistoissa. YUFE Academy -luennot, työpajat ja kielikurssit ovat jo avoimia sekä YUFE-yliopistojen opiskelijoille että henkilökunnalle.

YUFE-kirjastojen yhteistyö

YUFEN kirjastotyöryhmä aloitti toimintansa toukokuussa 2021 Antwerpenin

anneta korkeakouluissa. Näissä maisa kirjastoihin rekrytoitu henkilöstö koulutetaan työssäoppimisen kautta kirjastojen omassa ohjauksessa. Kirjastoala myös kehitty nopeasti: myös osaamisen päivittämiseen ja ajan tasalla pysymiseen ammattiyhteisön sisäinen vertaisoppiminen on tehokas keino.

Kirjasto YUFEn opetustoiminnassa

Itä-Suomen yliopisto tarjosi eurooppalaisella virtuaalikampuksella jo lukuvuonna 2020–2021 yhteensä kolmetoista verkko-opintojaksoa. Näistä yksi on Itä-Suomen yliopiston kirjaston toteuttama kahden opintopisteen laajuinen, jatko-opiskelijoille suunnattu *Basics of Open and Responsible Science: Open Access Publishing and Research Data* -verkkokurssi. Opintojaksoa pilotoitiin ensimmäisen kerran lukuvuonna 2020–2021 ja opintojakso järjestetään taas kuluvana lukuvuonna 2021–2022.

Itä-Suomen yliopiston kirjasto vastaa opetuksen toteuttamisesta, mutta oppimateriaali tuotettiin yhdessä yliopiston muiden asiantuntijoiden, kuten tietosuojavastaavan ja tutkimusetiikan erityisosaajien, kanssa. Jo tämä yhteistyö osoitti, että avoin tiede ei ole vain kirjaston asia, vaan koskettaa tavalla tai toisella useita eri alojen asiantuntijoita, tutkijoiden lisäksi tietenkin. Opintojakson oppimateriaali on avoimesti kaikkien hyödynnettävissä, joten avoimen tieteen perusteisiin voivat perehtyä kaikki aiheesta kiinnostuneet.

Pilotointivaiheessa keväällä 2021 opintojakso oli mahdollista suorittaa itsenäisesti omaan tahtiin opiskellen, ja näin toteutamme opintojakson jatkossakin. Opintojakson suoritti 59 Itä-Suomen yliopiston ja neljä YUFE-verkoston jatko-opiskelijaa. Erityisesti YUFE-opiskelijoiden sitoutuminen opintojakson suorittamiseen oli ilo havaita ja kannustaa jatkamaan yhteistyötä. Vaikka opintojakso suoritettiin verkossa itsenäisesti opiskellen, oppimistehtävien myötä opiskelijoiden oli mahdollista tutustua avoimen tieteen käytäntöihin ja toimintatapoihin eri puolella maailmaa. Myös tähän YUFE-verkoston opiskelijat toivat oman mausteensa. Opettajan näkökulmasta YUFE-opiskelijoiden osallistuminen oli sujuvaa ja YUFElaiset ovat lämpimästi tervetulleita opintojaksolle myös alkavana lukuvuotena.

Kirjasto YUFEn tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa

Vuonna 2020 YUFE-yliopisto-verkosto sai kahden miljoonan euron lisärahoituksen verkoston tutkimus- ja innovaatioulotuvuuden kehittämiseen. Verkoston YUFERING-hanke (*YUFE Transforming Research and Innovation through Europe-wide KNowledGe Transfer*) sai rahoitusta erityisesti eurooppalaisille yliopistoliittoumille suunnatusta Horisontti 2020 -ohjelman *Science with and for Society* (SwafS) -hausta. Hanke koordinoi Kyproksen yliopisto.

YUFERING-hankkeessa tavoitteena on laatia tutkimus- ja innovaatiojärjes-

telmämalli, joka tuo yhteen eurooppalaisia yliopistoja ja niiden tutkimus- ja innovaatioekosysteemejä tiedonsiirron, yhteisöjen osallistamisen ja kaikki alat, sidosryhmät ja maat kattavan yhteistoiminnan kautta. Hanke pyrkii myös edistämään YUFE-liittouman yhteisen tutkimus- ja innovaatio-ohjelman kehittämistä, yliopistojen ja yritysten välistä yhteistyötä ja avointa tiedettä.

Itä-Suomen yliopisto koordinoi YUFERING-hankkeen tutkijoiden tunnustus- ja palkitsemisjärjestelmää sekä avoimen tieteen suoritteiden arvioinnin indikaattoreita koskevia alahankkeita. Tavoitteena on kehittää tutkijoiden tunnustus- ja palkitsemisjärjestelmämalli, joka sisältää laadullisen ja avoimen tieteen suoritteiden arvioinnin kriteeristön huomioiden tutkijan ansiot erityisesti yhteiskunnallisen osallistumisen ja avoimen tieteen edistämisessä. Itä-Suomen yliopiston kirjasto osallistuu Itä-Suomen yliopiston koordinoimiin YUFERING-alahankkeisiin erityisesti avoimen tieteen kysymysten osalta, joita hankkeessa kartoitetaan mm. dokumenttianalyysin, kyselyiden ja haastattelujen kautta.

Päätäntö

UEF:in kirjaston kokemusten perusteella näyttää siltä, että eurooppalainen yhteistyö yliopistojen ja niiden kirjastojenkin välillä kehittyy nopeasti. Lisäksi pioneereille on saatavilla hyvin rahoitusta hanke- ja kehittämistoimintaan. Kirjastojen kannattaakin olla aktiivisia toimintojensa kehittämisessä ja integroimisessa eurooppalaisiin käytänteisiin. Hankeyhteistyö tarjoaa kirjastoille uusia mahdollisuuksia kansainvälistymiseen, yhteistyösuhteiden ja verkostojen luomiseen ja osaamisen kehittämiseen. Omassa yliopistossa kirjastolla on tätä kautta mahdollista kasvattaa merkitystään ja jakaa asiantuntemustaan.

Avoin tiede ja sen käytännöt tukevat hyvin sekä poliittisia linjauksia, että käytännön palveluiden kehittämistä. Avoimesti käytettävissä olevat aineistot ja avoin oppiminen ovat suuri mahdollisuus uudenlaisen eurooppalaisen verkostoituneen yliopistolaitoksen kehittämiselle. Kirjastoilla on tässä osaamisensa puolesta merkittävä rooli otettavana. 💎

Lähteet:

Basics of Open and Responsible Science: Open Access Publishing and Research Data - verkkokurssi. Itä-Suomen yliopisto. <https://blogs.uef.fi/ueflibrary-bors/> YUFE. <https://www.uef.fi/fi/yufe>

Kirjoittajat

JARMO SAARTI

Itä-Suomen yliopiston kirjasto
jarmo.saarti@uef.fi

KATRI RINTAMÄKI
Itä-Suomen yliopiston kirjasto
katri.rintamaki@uef.fi

KAISA HARTIKAINEN
Itä-Suomen yliopiston kirjasto
kaisa.hartikainen@uef.fi